

ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ ΚΑΙ ΕΤΕΡΟΓΝΩΣΙΑ.

Γράφει ο Δημήτρης Μπάκας.

Η αυτογνωσία θεωρήθηκε πάντοτε για κάθε άνθρωπο ως ένα πρόβλημα πολύπλοκο, δυσνόητο και σχεδόν άλυτο!! Ο μέγας φιλόσοφος Πυθαγόρας (580-500 π.Χ.) πρώτος καθιέρωσε την **αυτογνωσία**, ως βασική αρχή, επί της οποίας στήριξε το **μυσταγωγικό και μορφωτικό πρόγραμμα της Σχολής του**. Με την **αυτογνωσία οδεύουμε με ασφάλεια προς το καθήκον και την ατομική και συλλογική ευτυχία και την κοινωνική ευημερία**. Εντούτοις, οι πολλοί άνθρωποι αδιαφορούν ή κρίνουν επιπόλαια τον εαυτό τους. Μόνον οι βαθυστόχαστοι και εμπνευσμένοι διανοητές επιδίδονται σε μια ειλικρινή ενδοσκόπηση και κατορθώνουν να αποκαλύψουν τις εσωτερικές πτυχές τού Εγώ τους. Απλούστατα γιατί και η πιο απλοποιημένη αυτογνωσία είναι υπερβολικά δύσκολη!

Η διάνοια δεν επαρκεί να συλλάβει την ουσία του Εγώ, να διεισδύσει στις πιο βαθιές πτυχές του συνόλου του Είναι μας. Εάν η γνώση για κάθε αισθητό είναι στην πραγματικότητα ελλιπής, ακόμη ελλιπέστερη γίνεται η **ενδοσκόπηση κάθε ανθρώπινης προσωπικότητας**. Ουσιαστικά η πλήρης κατανόηση της είναι αδύνατη. Το ανθρώπινο Εγώ έχει ρίζες που βυθίζονται στο παρελθόν σε άγνωστο διάστημα, ενώ και οι εκ της ζωής εμπειρίες παραμένουν διαρκώς και σε απροσδιόριστο μέλλον.

Εντούτοις, το αδύνατο σχεδόν, της τέλει γνώσης και το ακατόρθωτο της ολοκληρωμένης αποκάλυψης της αλήθειας δεν εμποδίζει τον άνθρωπο, που είναι προικισμένος με καλλιεργημένο νου να αναζητάει και ν'

αποκαλύπτει την όση γνώση δύναται να αποκτήσει για τον Εαυτό του. Πιθανότατα η καλύτερη μέθοδος είναι να διευκρινιστεί η **αυτογνωσία ολιστικά**: ιστορικά, φιλοσοφικά, ψυχολογικά και πρακτικά (με θετική προαίρεση πράξης του ηθικού).

Ακόμη και ο πρωτόγονος άνθρωπος ασκούσε ένα είδος αυτοκριτικής σε κάθε είδος επιτυχίας και αποτυχίας του. Μετά παρέλευση χιλιάδων ετών βελτίωσης της ανθρώπινης ύπαρξης προβλήθηκε ως καθολικό αίτημα για κάθε συνετό, ευφυή και μορφωμένο άτομο η άσκηση της αυτογνωσίας με το γνωστότατο «**γνώθι σαυτόν**». Το περίφημο αυτό ρητό, που συνιστά **ψήγμα πνευματικού χρυσού**, απευθύνεται προπαντός προς τον **λογικό άνθρωπο**.

Πρώτος, κατά την παράδοση **Χείλων** Δαμαγήτου ο Λακεδαιμόνιος, ένας από τους επτά Σοφούς πρόσφερε στο Μαντείο των Δελφών την γνώμη « Γνώθι σαυτόν». Τούτο μιμήθηκαν και άλλοι σοφοί και εκατοντάδες ρητών, που εκφράζονταν συνήθως με δύο λέξεις, δωρίσθηκαν στους Δελφούς. Έτσι, διασώθηκαν και φωτίζουν την ανθρώπινη νόηση αιώνια τα **147 περίφημα Δελφικά Παραγγέλματα!** Κατά τον Πλάτωνα τα πρώτα Παραγγέλματα ήταν το «Γνώθι σαυτόν» του Χείλωνος και το «Μηδέν άγαν» του Σόλωνος. Κατά τον σοφό μύστη **Πλούταρχο** τον Χαιρωνέα, ιερέα και επόπτη του Δελφικού ιερού, το Γνώθι σαυτόν» προήρχετο από τον θεό Απόλλωνα και ήταν γραμμένο σε πολλά σημεία του Ναού (κίονες, παραστάδες, μετόπες, προπύλαια κ.ο.κ).

Το «γνώθι σαυτόν» προβάλλεται στους Δελφούς ως ο **πρωταρχικός όρος αυτοενδοσκόπησης, αυτοκάθαρσης, προσπάθειας πνευματικής ανόδου και ηθικής τελειοποιήσεως**. Όποιος, δηλαδή, πήγαινε τότε στους Δελφούς δια μαντεία αναγκαζόταν να αναγνώσει στα προπύλαια αυτό το ρητό, έτσι και εκείνος που επιθυμεί την καλύτερευση του Εγώ του οφείλει να αρχίζει από την **αυτογνωσία**. Κοντολογίς, έλεγε τότε συμβολικά δια των Ιερέων του ο Απόλλωνας: «Άνθρωπε, πριν εισέλθεις στο άδυτο και ζητήσεις απάντηση στο ερώτημά σου, γνώρισε πρώτα τον εαυτό σου. Μελέτησέ τον και προσπάθησε να αποκαλύψεις τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματά σου, τις τάσεις, τις ορμές, τις κλίσεις, τις έξεις, τις επιθυμίες, τις δυνατότητές σου. **Γνώρισε το Είναι σου, τότε μόνον θα σε ωφελήσει ο χρησμός μας, δηλαδή η πρόγνωση του μέλλοντός σου**».

Ακριβώς τα ίδια πρέπει να ακούει ενδομύχως ψυθυριζόμενα, όποιος βυθίζεται ενδόμυχα σε στο-χασμούς και διατελεί σε συνθήκες ιδιάζουσας, ψυχολογικής ανάτασης. Αλλά τί είναι τελικά το Εγώ!!! Είναι δυνατή αυτογνωσία; Ο Χείλων όταν ρωτήθηκε απάντησε: **«Τί το πιο χαλεπό από το να γνωρίσεις τον εαυτό σου»;** Τούτο ακριβώς γιατί η **φιλαυτία** (η αγάπη για τον εαυτό μας) προ-βάλλει εμπόδια μεταξύ του «Εγώ μας» και στην κρίση μας. Ήτοι η φιλαυτία συσκοτίζει την κρίση μας, όπως άλλωστε κατά άριστο τρόπο διατύπωσε ο Αίσωπος με το γνωστότατο μύθο: «έκαστος δύο πήρας (σάκους) φέρει. Η μία μπροστά του για να βάζει τα αλλότρια και την άλλη πίσω στην πλάτη του για να βάζει τα δικά του ελαττώματα», τα οποία φυσικά δε θέλει να δει!!! 2

Το **«τριμερές του Εγώ»** πρώτος δίδαξε ο **Θαλής ο Μιλήσιος**, όταν ρωτήθηκε «ποιος είναι ο ευδαίμων;» απάντησε: «ευδαίμων, δηλ. ευτυχής είναι εκείνος, που είναι υγιής σωματικά, στην ψυχή εύπορος (ευκολοπροσάρμοστος, γαλήνιος) και έχει το έμφυτο χάρισμα και ικανότητα για μάθηση». **Σώμα, ψυχή και νουν (πνεύμα)** δίδαξε και ο μέγιστος των φιλοσόφων **Πλάτωνας**. Η ψυχή για να εκδηλώσει στο υλικό πεδίο τις θείες ιδιότητές της έχει την ανάγκη του Νου (πνεύματος) και ο νους για να κατανοήσει, τουτέστιν να μετατρέπει τα ερεθίσματα που συλλαμβάνει σε γνώσεις, έχει ανά-γκη σώματος. Η άποψη αυτή του Πλάτωνα ισχύει στα κύρια σημεία μέχρι τώρα. Δηλαδή το σώμα είναι το αισθητικό μέρος και έχει σχέση με την υλική εκδήλωση της ζωής, καθόσον τρέφεται και συντηρείται με υλικά αγαθά. Η ψυχή συνιστά **τον πυρήνα του Εγώ** και τρέφεται με το αγαθό και το δίκαιο. Η **ψυχή καθοδηγεί το Εγώ στην γήινη παρουσία του ανθρώπου προς μια προοδευτική καλυτέρευση.**

Το **πνεύμα** εκδηλώνεται δια **του νου**. Η ψυχή και το πνεύμα εκφράζουν την **ηθικότητα** και τη **λογικότητα**, που συνιστούν τα μέγιστα προνόμια που κοσμούν μόνο τον Άνθρωπο ως ύπατο γήινο ον. Ο **νους** είναι αποδέκτης όλων των ερεθισμάτων που διαβιβάζονται από όλες τις αισθήσεις. Τα ελέγχει, τα ταξινομεί και τα μετατρέπει σε αισθήματα, σε αντιλήψεις, παραστάσεις, γνώσεις, μάθηση, επιστήμη και **Σοφία**. **Δηλαδή στην ανώτατη δυνατή κατάκτηση, η οποία εκδηλώνεται με την ψυχική αρετή και αγάπη.** Ο νους αναρριπίζεται και τρέφεται με την **περισυλλογή και τον στοχασμό.**

Το σώμα αποτελεί το υλικό φορτίο και εξαναγκάζει το Εγώ να ζει και να κινείται στο χώρο και το χρόνο. Πλεονέκτημά του είναι η υγεία, η οποία διαπιστώνεται από την αρτιμέλεια, την ευεξία, την αγωνιστική διάθεση και την ανθεκτικότητα σε οτιδήποτε, που μπορεί να το διαταράξει.

Το πνεύμα, το οποίο εκδηλώνεται ως μέγα προσόν συνιστά η ευφυΐα. Η **ευφυΐα** αποτελεί σύνθετη ιδιότητα και ικανότητα που εκφράζεται με την οξύτητα της αντίληψης, με την αγχίνουα, την κριτική ευστοχία, την ισχυρή μνήμη, την αναλυτική και συνθετική δεινότητα της φαντασίας, με την ταχύτητα της σκέψης, με τη διεισδυτικότητα του νου στην ουσία των Όντων. Η έλλειψη τούτων συνιστά νοητικό ελάττωμα και ανωριμότητα πνευματική. **Η εκδήλωση σε ανώτατο βαθμό είναι εξαιρετο προνόμιο των ιδιοφυών και μεγαλοφυών.**

Της **ψυχής προτέρημα** είναι, με την αγαθοεργό συμπαράσταση του πνεύματος, το λεπτότατο έργο της διανόησης, ήτοι αναδύονται όλες οι ευγενείς αρετές: η αγαθή βούληση και προαίρεση, η ηθικότητα, η αγνότητα, η τάση προς τελειοποίηση ακόμη και η ανάταση προς το θείον, η αγιότητα.

Ψυχή και πνεύμα πρέπει να ηγεμονεύουν του σώματος δια του νου. Ο νους δια των αισθητηρίων οργάνων του σώματος συλλέγει πληροφορίες που αφορούν στον έσω και έξω του Εγώ κόσμο, τις οποίες παροχετεύει δια «κραδασμών» στη διανόηση για επεξεργασία των γνώσεων με σκοπό μια βαθύτερη κατανόηση.

Μάλιστα γίνεται και **περαιτέρω αναζήτηση της ουσίας** των όντων! Με αισθήσεις λεπτότερες, τελειότερες, που δύσκολα εξηγούνται: διόραση, διαίσθηση, τηλεπάθεια κ.ο.κ. Ήτοι το Εγώ περιβεβλημένο από τη ψυχή φωτίζεται από το πνεύμα συντονίζεται και αποδίδει ανάλογα την «**σφραγίδα δωρεάς**» που ανήκει σε κάθε ανθρώπινο ον. Τότε συντελείται η όλη καλλιέργεια και η εμπειρία που αποκτιέται σε όλη τη ζωή.

Σύνθεση αντιθέσεων.

Γένεση και φθορά, ζωή και θάνατος, φως και σκοτάδι. Την υγεία του σώματος ακολουθεί, η ασθένεια, τη νεανική ακμή και σφριγηλότητα ακο-

λουθεί η γεροντική παρακμή και ατονία. Την ευφυΐα, την παιδείυση η αμάθεια, την ηθικότητα η ανηθικότητα, την αρετή η κακία... Γενικά τα πάντα βρίσκονται σε αντιπαλότητα και εναλλαγή των αντιθέτων. Ο μέγας αυτός δημιουργικός νόμος εφαρμόζεται πιστά σε όλα τα μέρη του Εγώ μας!! Τα μέρη του Εγώ αντιμάχονται: Το κακό και το αγαθό, το ελάττωμα και το προτέρημα, η ικανότητα και η ανικανότητα, η δραστηριότητα και η αδράνεια, η νευρικότητα και η νηφαλιότητα, η θεληματικότητα και η αβουλία, για να αρκεστούμε σε μερικές αντιθέσεις. Η αυτογνωσία καλείται να επιλύσει ένα λεπτό και δυσκολότατο έργο! Να ερευνηθούν και να αποκαλυφθούν, οι λεπτότατες αντιθέσεις που ενυπάρχουν μέσα μας και να καθοριστεί ο βαθμός που εκδηλώνεται η καθεμιά. **Οι αντιθέσεις βασανίζουν το κάθε ανθρώπινο ον σε όλα τα βήματα της ζωής του.** Από την συνολική υπερεκτίμηση του Εγώ μας προκύπτει η **εγωπάθεια, η υπεροψία, η αλαζονεία, η θρασύτητα, ο αυταρχισμός, η σκληρότητα και άλλα πολλά ελαττώματα,** που συσκοτίζουν ή εμποδίζουν τη διαύγεια της αυτογνωσίας, οδηγούν σε πάθη και βλάπτουν το ίδιο το Εγώ και τους άλλους φυσικά.

Η ορθή εκτίμηση της αξίας του Εγώ από μέρος του εαυτού μας οδηγεί προς την **αυτογνωσία, από την οποία αναδύονται η αυτοπεποίθηση, το θάρρος, η νηφαλιότητα, η ανοχή, το φιλελεύ--θερο και ενάρετο πνεύμα.**

Η υποτίμηση της αυταξίας μάς προκαλεί το συναίσθημα της μειονεξίας, τη δειλία, το άγχος, την αγωνία, τη δουλοφροσύνη, την παράλυση της δραστηριότητας, την εξουθένωση του Εγώ μας.

Η υπερβολή και η υποτίμηση προκαλούν έντονα πάθη, όπως: τη θρασύτητα, τη μισαλλοδοξία, τη μωροδοξία, τη δεισιδαιμονία, τη ζήλεια, το φθόνο, το μίσος τη συκοφαντία, την αδικία, την αρπακτικότητα, τη βαναυσότητα, την εγκληματικότητα...

Αυτά και άλλα βασανιστικά του Εγώ πάθη **καλείται κάθε καλοπροαίρετος άνθρωπος να καταστείλει και να παρεμποδίζει την εκδήλωσή τους και ως επιθυμία ακόμη.**

Πρέπει να προηγηθεί το δύσκολο τούτο κατόρθωμα για να μπορέσει, χωρίς φιλαυτία, αλλά με ειλικρινή και διαυγή κρίση, να γνωρίσει τις ικανότητές του (σωματικές, ψυχικές, πνευματικές), να τις αξιοποιήσει στον ανώτερο δυνατό βαθμό, προς δική του ωφέλεια αλλά και της ανθρωπότητας, Αυτός είναι ο **υψηλότερος στόχος** στη γήινη διέλευση κάθε Ανθρώπου...

Αποτιμήσεις: Το «Εγώ» στην περιορισμένη σημασία του, όταν δηλαδή αυτοτελώς λαμβάνεται σε ένα περιορισμένο και πραγματικό Εγώ αναφέρεται η **αυτογνωσία**.

Επέκταση του Εγώ σε πρόσωπα ή πράγματα που βρίσκονται εκτός του προσωπικού Εγώ, όπως: το σπίτι μου, τα βιβλία μου, εκείνα που προσθέτουν στο πρόσωπο και δημιουργούν την παραίσθηση ότι όλα αυτά τα εκτός του προσωπικού μου Εγώ κείμενα αποτελούν ενιαίο και αναπόσπαστο του εαυτού μου τμήμα. Αυτή η επέκταση προς τα έξω του προσωπικού μου Εγώ προκαλεί σύγχυση μέχρι που φθάνει το Εγώ να συσκοτίζει την κρίση, εμποδίζει την αυτοκριτική, αποτρέπει τη σκέψη του να στραφεί προς τα έξω και αποτελεί πολύ ουσιαστικό εμπόδιο της προσπάθειας για αυτογνωσία. Την επέκταση αυτή θα ονομάζαμε, χάριν ευκρινείας: **«Έξω Εγώ»**. Το «έξω Εγώ γεμίζει τη σκέψη και την ζωή των πολλών. Τόσο πολύ, ώστε να πιστεύουν ότι αυτό και μόνο είναι το Εγώ τους. Απορροφάει όλη τη δραστηριότητά τους και τη ζωτικότητά τους και οδηγεί σε πλήρη παραμέληση του προσωπικού κυρίως Εγώ, από πλευράς αυτομελέτης.

« Η ψυχή», λέγει ο Σίλλερ **«τόσο περισσότερο εκτείνεται μέσα της όσο περισσότερους περιορισμούς βρίσκει έξω της»**. Ο μέγας αυτός Γερμανός ποιητής διέγνωσε την μέγιστη αυτή αλήθεια. Η μελέτη **των εκτός του Εγώ οδηγεί προς την ετερογνωσία** ενώ η μελέτη των εντός προς την **αυτογνωσία**.

Είναι επικίνδυνο να πέσουμε ασφαλώς σε λάθος εάν θέλαμε να κατατάξουμε την τεράστια ποικιλία των ανθρώπων σύμφωνα προς το σκοπό που αναζητούν τη γνώση, όμως μπορούμε για λόγους κατανόησης των εννοιών της **αυτογνωσίας και ετερογνωσίας** να τους κατατάξουμε σε δυο ομάδες: τους **πρακτικούς** και τους **θεωρητικούς!**

Οι **πρακτικοί** αρκούνται στη διαπίστωση των πραγμάτων, λαμβάνουν έτοιμα τα επινοήματα των θεωρητικών και τα εφαρμόζουν σε πρακτικά έργα. Γίνονται **επιχειρηματίες, έμποροι, βιομήχανοι, συναθροίζουν πλούτο** και διαθέτουν όλη τους την πνευματικότητα και δραστηριότητα στην αύξησή του και την απόλαυση. Οι πρακτικοί έχουν σχεδόν μόνο το «**Έξω Εγώ**», που είναι τόση η επέκταση του Εγώ στα υλικά πράγματα και τόση η απασχόληση τού νου τους με αυτά, ώστε τα περί αυτογνωσίας, αυτοενδοσκόπησης, αυτοσυγκέντρωσης, ευτυχίας εκ των έσω κ.λπ. να τα θεωρούν το λιγότερο χαμένο χρόνο. **Αυτό συνιστά μία σοβαρή παραμέληση της αυτογνωσίας.**

Και όμως οι πρακτικοί δεν απολαμβάνουν ούτε μία στιγμή γαλήνης και ψυχικής ηρεμίας. Διαρκώς συμβαίνει να είναι ανήσυχοι, σκεπτικοί, πολυπράγμονες, απορροφημένοι από τα πρακτικά τους σχέδια, από τα υλικά αποκτήματα, από την αγωνία της επιτυχίας ή αποτυχίας... Η επέκταση του «**Εγώ**» προς τα έξω έχει τόσο ευρυνθεί, ώστε **χάνουν τη συναίσθηση του εαυτού τους.** Θα **χαίρονταν και αυτοί στιγμές γαλήνης και μακαριότητας εάν διδάσκονταν μια σύμμετρη στροφή και επέκταση του Εγώ τους προς τα έσω και προς τα έξω.**

Οι **θεωρητικοί**, προικισμένοι με λεπτή διάνοια και φιλόσοφο, δηλαδή, ανήσυχο, ερευνητικό και διεισδυτικό νου δεν αρκούνται στη διαπίστωση των πραγμάτων, **αλλά προωθούν τη σκέψη τους πιο βαθιά και επιχειρούν την αποκάλυψη των σχέσεων και αιτίων γένεσης και του σκοπού ύπαρξης.** Στην έρευνά τους συμπεριλαμβάνουν κάθε τι, που δύναται να γίνει επιστητό (γνωστό), ώστε να συνάγουν συμπεράσματα από τη μελέτη περισσότερων στοιχείων και επινοούν θεωρίες και κοσμοθεωρίες. Οι θεωρητικοί χαράσσουν κατευθύνσεις και δια των εμπνεύσεών τους και επιτευγμάτων τους συμβάλλουν στην πρόοδο και την ανέλιξη του πολιτισμού. Σε αυτούς ανήκουν ποιητές, καλλιτέχνες, επιστήμονες, φιλόσοφοι....

Τους **θεωρητικούς**, τους ολίγους και εκλεκτούς, μπορούμε να τους διακρίνουμε σε δύο περαιτέρω υποκατηγορίες: **α) Στους εξωστροφικούς**, οι οποίοι περισσότερο αφοσιώνονται προς την ετερογνωσία, και **β) στους εσωστροφικούς ή ενδοσκοπικούς**, που θέτουν ως κύριο μέλημα την μελέτη του εαυτού τους.

Οι πρώτοι ενδιαφέρονται για την έρευνα και μελέτη του εκτός του Εγώ τους κόσμου, για να καταλήξουν σε συμπεράσματα για το Είναι τους. Συνιστούν το μεγαλύτερο πλήθος των θεωρητικών και σε αυτούς ανήκουν οι **μεγάλοι δημιουργοί πνευματικών έργων**.

Οι δεύτεροι ολίγοι, ελάχιστοι, αλλά οι πλέον εκλεκτοί με ζήλο και αυτοθυσία επιδίδονται στη διείσδυση και διερεύνηση των μύχιων πτυχών του Εγώ με αυτοσυγκέντρωση, διαλογισμό και στοχασμό των ενορατικών συγκινήσεων και δονήσεων της ψυχής τους κατορθώνουν να αξιοποιήσουν τις ανεξάντλητες δυνατότητες του Εγώ τους προς μεγάλη και πανανθρώπινη ωφέλεια. Αυτοί ανεγείρουν τους φωτοβόλους τηλαυγείς φάρους του πνευματικού και ηθικού προσανατολισμού. Ανήκουν στους φωτισμένους οδηγούς και τους άξιους ευεργέτες της Ανθρωπότητας. **Ανήκουν στους μεγαλοφυείς.** *«Οι μεγαλοφυείς έχουν πάντοτε μέσα τους ένα ηφαίστειο που δημιουργεί ταραχή και εξακοντίζει φλόγες προς τους ουρανοί. Ενώ ο κοινός άνθρωπος αρκείται να προχωρεί ήρεμα, χωρίς να δημιουργεί αυτές τις φλόγες, χωρίς να εξακοντίζει αυτά τα άστρα προς το στερέωμα»* (Κρισναμούρτι).

Ο Πυθαγόρας, είναι ο πρώτος διδάσκαλος της αυτογνωσίας. Ο μύστης αυτός επέβαλε πρακτικά τους μαθητές στην άσκηση της **αυτόγνωσίας**. Οι μαθητές του ήταν «ακουστικοί» (μόνο άκουαν και δεν υπέβαλαν ερωτήσεις, ούτε έλεγαν κάτι). Ασκούντο στις **αρετές** με πρώτη τη **σιγή** και την **εχεμύθεια**. Κατ' αυτό τον τρόπο **κατόρθωναν θεληματική χρήση του νου, ηρεμία, αταραξία, αυτόβουλη σκέψη προς την κατεύθυνση, όπου η ηθική απαιτεί και λογική.** Όχι το συναίσθημα, η συγκίνηση και η τυχαία από ερεθισμούς **παρόρμηση**.

Επεδίωκαν την καταστολή των ορμών, ορέξεων και εν γένει παθών που συνιστούν εμπόδια στην αυτογνωσία.

Ο Πυθαγόρας επέβαλε στους μαθητές του να εφαρμόζουν στη ζωή τους τις **αρετές: την ευσέβεια, την ευορκία, την τιμή προς τους γονείς, την εγκράτεια, τη δικαιοσύνη, να γνωρίζουν ότι όλοι μας πεθαίνουμε, τη λιτότητα, να εφαρμόζουν το άριστο μέτρο, να επιδιώκουν τη φρόνηση ήτοι υπεράνω όλων** ας έχουν κυβερνήτη τον **άριστο νου**.

Ίσως το κορύφωμα της αυτογνωσίας διατυπώνεται στο εξής δόγμα:
«Μη δεχθείς ποτέ στα μάτια σου τον ύπνο πριν εξετάσεις να καταδείξεις προσεκτικά ένα- ένα τα όσα έπραξες όλη τη μέρα ρωτώντας τον εαυτό σου: Σε ποια έσφαλα; Τι καλό έκανα; Τι έπρεπε να κάμω και το παρέλειψα»

Μόνο η περικοπή αυτή από τη διδασκαλία των Πυθαγορείων, εάν εφαρμοζόταν θα ήταν ικανή να αναδείξει το υπέροχο ηθικό ύψος τους. Για όσους την εφάρμοσαν ή δύνανται να την εφαρμόσουν ανοίγεται διάπλατα ο δρόμος προς την **υπέρτατη ανθρώπινη πραγματικότητα**. Και όμως πέρασαν περισσότερα από 2500 χρόνια και τη θαυμάσια αυτή μέθοδο αυτοελέγχου και καθημερινής αυτοκριτικής ανύψωσης τού Εγώ στη μεγαλειώδη θέση **δεν επιχείρησαν να εφαρμόσουν οι παιδαγωγοί στην αγωγή των νέων**. Οι λαμπρές επιτυχίες των ερευνητών μέσα στους τελευταίους αιώνες στις θετικές λεγόμενες επιστήμες θάμβωσαν τους συντάκτες των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και πίστεψαν στην **παντοδυναμία της ετερογνωσίας**. Έτσι για την **αυτογνωσία δεν απέμεινε χρόνος διδασχής**.

Εκτιμάται ότι υπάρχει μια κεφαλαιώδης ατέλεια στα προγράμματα όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης. Είναι ακατανόητο δια την ετερογνωσία να αφιερώνονται τόσοι κόποι και μόχθοι και δαπάνες και αγωνίες και να δοκιμάζονται πικρίες και απογοητεύσεις, ενώ **στην αυτογνωσία, για αυτό τούτο τον νου, το εκλεκτό και μέγα θείο δώρο του Εγώ να μη διατίθεται ούτε λίγα λεπτά της ώρας κάθε μέρα**.

Θαρρούμε ότι επιβάλλεται σήμερα, που ο άνθρωπος έχει πετύχει καταπληκτικές επιτυχίες στην ετερογνωσία, **να στραφεί μεθοδικά και στην αυτογνωσία**. Τί ωφελεί το εάν οι επιστήμονες πέτυχαν να μετρήσουν τα άστρα του ουρανού και υπολογίζουν το βάρος τους, ή να μετρούν τον αριθμό των πρωτονίων και ηλεκτρονίων των «ατόμων» και τις αναλογίες συνθέσεών τους για να αποδεσμεύουν την γιγαντιαία ενέργεια, που εκλύουν, **εάν δεν αποκαλύψουν και αξιοποιήσουν και την εντός του Εγώ αξιοθαύμαστη δυναμικότητα**; Κάθε πνευματική ή ηθική κατάκτηση συντελείται με τον ανθρώπινο νου! Το Εγώ νοεί, επινοεί, θαυματουργεί στις αποκαλύψεις των νόμων της Φύσης.

Διερωτόμαστε δεν θα αποκαλύπτονταν περισσότερα και ωφελιμότερα εάν οι ερευνητές διέθεταν **ισόρροπο χρόνο για τη μελέτη και της φύσεως του Εγώ του ανθρώπου!** Ειδικά εάν υποδείκνυαν σε κάθε άνθρωπο την αυτοπροσπάθεια για αυτομελέτη και την αυτο-καλλιέργεια των ικανοτήτων τους;

«Εις εαυτόν συνελού...(στον εαυτό σου συγκεντρώσου)» παράγγειλε ο φιλόσοφος **Μάρκος Αυρήλιος**. **«σκάπτε ένδον», «ένδον η πηγή του αγαθού και αεί αναβλύζει εάν αεί σκάπτεις».** Κοντολογίς, η πηγή του αγαθού αναβλύζει μέσα από το Εγώ, εάν πάντα ανασκάπτεται με στοχασμό για να αυτό-αποκαλυφθεί και αυτοκαλλιεργηθεί.. **Τότε καταστέλλει τις ορμές και πάθη του.** Εάν γίνεται αυτή η προσπάθεια συνεχώς, τότε, όπως η πηγή νερού θα **αναβλύζει και θα πλημμυρίζει το Είναι του ανθρώπου από χαρά και ευτυχία.** Ο ουδός (το κατώφλι), λοιπόν, της πύλης από την οποία διέρχεται ο άνθρωπος προς τη ευδαιμονία είναι η **αυτογνωσία!!!**

Με την αυτογνωσία φερόμαστε ταχύτερα και προπαντός σταθερότερα προς τη γνώση και μάθηση, των οποίων την ακρότατη βαθμίδα κατέχει η απροσπέλαστη δια τον άνθρωπο **Σοφία**. Τότε φθάνουμε στη δυνατή **γαλήνη και ηρεμία πνεύματος και ψυχής** που συνιστούν τις βασικές προϋποθέσεις της **ευτυχίας μας.** **Οδηγούμαστε με τη συνετή ηθική διαβίωση προς την τελείωση και την υψηλότερη βαθμίδα ανθρώπινης ύπαρξης που συνιστά το ύπατο βαθμό ολβιότητας και ευτυχίας.**

Αυτός είναι και ο βασικός λόγος που επιμένουμε να διδάσκεται η **Ολιστική Παιδεία παράλληλα και συντονισμένα με την απαραίτητη εξειδικευμένη Εκπαίδευση.**

Δημήτρης Μπάκας
27 Σεπ. 2024